EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 23.11.2023
COM(2023) 707 final

# KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

## Kokkuvõte ÜPP strateegiakavadest aastateks 2023–2027: ühised jõupingutused ja ühine ambitsioon

## 1. SISSEJUHATUS

**Ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) strateegiakavad** on peamine ÜPP elluviimise vahend aastatel 2023–2027. ÜPP strateegiakavadega, mille koostavad liikmesriigid ja kiidab heaks komisjon ning mille eesmärk on tagada kooskõla ELi üldiste eesmärkidega, toetatakse põllumajandust ja maapiirkondi kokku **307 miljardi euroga avaliku sektori kulude kaudu** Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) ja Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) vahenditest (koos riikliku kaasrahastusega).

Võttes kasutusele ÜPP strateegiakavad, mis on **ühtne planeerimisvahend**, muutsid ELi seadusandjad ÜPP rakendamise rõhuasetuse vastavuspõhisuselt **tulemuspõhisusele**. Sellest tulenevalt kasutasid liikmesriigid **mõlema fondi** ÜPP **vahendeid** (otsetoetused, sekkumised teatavates turusektorites ja maaelu arengu toetus), et töötada välja sekkumisloogika kõigile ÜPP strateegiakava määruses([1]) sätestatud **kümnele erieesmärgile**, tuginedes oma territooriumi tugevate ja nõrkade külgede, võimaluste ja ohtude (SWOT) ning nendega seotud vajaduste analüüsile. Struktureeritud dialoogi([2]) järel hindas komisjon esitatud kavasid ja saatis igale liikmesriigile oma tähelepanekud,([3]) enne kui 2022. aasta lõpuks strateegiakavade läbivaadatud projektid heaks kiitis.

ÜPP õigusaktidega on kehtestatud **kaitsemeetmed**, mis piiritlevad liikmesriikide tegevusulatust, et säilitada **võrdsed tingimused** ja tagada **ühised ambitsioonid**. Selleks kasutatakse järgmist: i) ühised määratlused ja sekkumisviisid; ii) miinimumnõuded iii) ühised tulemusraamistikud; iv) minimaalsed nõutavad kulutasemed seoses järgmisega: väiksemad ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtted; noored põllumajandustootjad; keskkond, kliima ja loomade heaolu ning LEADERi integreeritud kohaliku arengu vahend; v) keskkonna- ja kliimaalaste õigusnormide arvestamine ÜPP strateegiakavade kavandamisel ja koostamisel. Võrreldes eelmise ÜPP perioodiga oli vaja suurendada ÜPP kaudu pakutavat üldist toetust keskkonna- ja kliimaeesmärkide saavutamiseks. Igas ÜPP strateegiakavas määratakse kindlaks nii Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) kui ka Euroopa Maaelu Arengu Tagatisfondi (EAFRD) toetuse andmisel oodatavate tulemustega seotud sihtväärtused, kasutades ELi ühiseid näitajaid. Tulenevalt liikmesriikide erinevatest vajadustest ja eelistustest erinevad ÜPP strateegiakavad üksteisest siiski nii sihtväärtuste kui ka sekkumiste ja nõuete määratluste poolest.

Eeldatakse, et ÜPP strateegiakavad on riikide konkreetseid vajadusi arvestades kooskõlas liidu **keskkonna- ja kliimaalaste õigusaktide ning kohustustega**, eelkõige **liidu 2030. aasta eesmärkidega**, mis on sätestatud **strateegias „Talust taldrikule“** ja **ELi elurikkuse strateegias**,([4]) ning aitavad neid täita koos muude ELi ja liikmesriikide rahastamisvahenditega. Selliste meetmete panuse tagamisel täidavad oma osa kohustuslikud eeskirjad, sealhulgas ökokavade otsetoetustest vähemalt 25 % ja EAFRD kulutustest vähemalt 35 % eraldamine kliima-, keskkonna- ja loomade heaolu meetmetele iga ÜPP strateegiakava raames. Samal ajal eeldatakse, et ÜPP meetmete panus kliimaga seotud eesmärkide saavutamisse on 40 % ELi ÜPP vahenditest, mida arvutatakse tunnustatud metoodika alusel([5]).

([1]) Vt ÜPP strateegiakavade määrus (määrus (EL) 2021/2115).
([2]) Selles etapis andis komisjon igale liikmesriigile soovitused, vt COM(2020) 846 final.
([3]) ÜPP strateegiakavad (europa.eu).
([4]) Vastavalt COM(2020) 381 final ja COM(2020) 380 final.
([5]) ÜPP strateegiakavade määruse artikkel 100.

Käesolev aruanne on koostatud vastuseks ELi seadusandjate üleskutsele,([6]) et komisjon koostaks **kokkuvõtte** 28 heakskiidetud ÜPP strateegiakava kohta,([7]) et hinnata nende **ühiseid jõupingutusi ja ühist ambitsiooni** ÜPP erieesmärkide täitmisel. See käsitleb ka ÜPP strateegiakava panust strateegias „Talust taldrikule“ ja ELi elurikkuse strateegias sätestatud liidu 2030. aasta eesmärkide saavutamisse. Selle aluseks on komisjoni ülevaade heakskiidetud ÜPP strateegiakavade([8]) kohta ning uurimus, milles kirjeldati ja analüüsiti kavasid([9]) sel kujul, nagu need (2022. aasta lõpuks) **rakendusperioodi alguses** heaks kiideti.

Aruandes uuritakse liikmesriikide poolt kindlaks määratud vajaduste ja sekkumisloogika analüüsi alusel **kavade ühendatud jõupingutusi** ÜPP eesmärkide saavutamiseks. Analüüs keskendub kavade prioriteetidele, rahaeraldistele, eesmärkidele, nõuetele ja vabatahtlikele tavadele.

Käesolev aruanne avaldatakse kavade rakendamise esimesel aastal, samas kui põllumajandustootjate ja teiste toetusesaajate poolse kasutuselevõtu andmed tuleb esitada alles 2025. aastal. Seepärast tugineb see aruanne heakskiidetud ÜPP strateegiakavades kavandatud näitajate väärtustele ning valikute **võimaliku mõju kvalitatiivsele hindamisele**. **Tegelik mõju** oleneb sekkumiste kumulatiivsest mõjust ja selle saab kindlaks määrata üksnes **hindamise** teel. Tegelikku mõju tuleb vaadelda koos **mõjuga, mida avaldavad muud ELi ja riiklikud vahendid**, mis käsitlevad ÜPP strateegiakavades kindlaks tehtud vajadusi, ning samuti koos muude välisteguritega.

Kuna aruanne põhineb ÜPP strateegiakava (2022. aasta lõpuks) heakskiidetud versioonidel, ei käsitle see mõningaid konkreetseid tagajärgi, mida ÜPP strateegiakavade rakendamisel põhjustavad **Venemaa Ukraina-vastasest agressioonisõjast** tulenevad häired. Nii on see seoses 2023. aasta **ajutiste ja erakorraliste eranditega** uutest nõuetest, mis käsitlevad külvikorda ning tootmisega mitteseotud maa-alade ja objektide all asuva põllumaa ja toidutootmiseks kasutatava kesa miinimumosakaalu([10]). Samal ajal hakkasid liikmesriigid 2023. aastal esitama **muudatusettepanekuid** oma ÜPP strateegiakavade kohta([11]). Neid hinnates kinnitas komisjon, et need ei tohiks vähendada üldist keskkonnapanust, mis võimaldas komisjonil kavad 2022. aastal heaks kiita, kuid nõustus sihipäraste ja põhjendatud kohandustega.

Käesolev aruanne on osa **ÜPP tulemuslikkuse hindamise** laiemast protsessist, mis järgneb perioodi 2014–2020 kogemustele, mida on kirjeldatud komisjoni ÜPP tulemusaruandes selle perioodi kohta([12]). Lisateabe allikad on järgmised: i) rakendamisandmed ÜPP toetusesaajate tasandil alates 2025. aastast; ii) uue rakendamismudeli hindamine 2025. aastal; iii) vahehindamised 2026. aastal; iv) iga-aastased tulemusaruanded ja v) järelhindamine 2031. aastal([13]).

---

([6]) ÜPP strateegiakava määruse artikli 141 lõige 2 ja põhjendus 124.

([7]) Igal liikmesriigil on üks strateegiakava, v.a Belgia, kellel on neid kaks: üks Flandria ja teine Valloonia jaoks.

([8]) Vt 28 heakskiidetud ÜPP strateegiakava (2023–2027). Kokkuvõttev ülevaade 27 liikmesriigi kohta, faktid ja arvud, 2023.

([9]) Ecorys jt, 2023. ÜPP strateegiakavade kirjeldamine ja analüüs. Hinnang ühistele jõupingutustele aastateks 2023–2027.

([10]) Vt komisjoni rakendusmäärus (EL) 2022/1317. Kõik liikmesriigid peale kahe rakendasid erandeid. Kaks riiki neist rakendasid üksnes külvikorra erandit.

([11]) 2023. aastal sai komisjon juba 18 muudatusettepanekut 15 liikmesriigilt. 4. oktoobriks 2023 on komisjon vastu võtnud juba üheksa muudatust.

([12]) COM(2021) 815 final.

([13]) ÜPP strateegiakava määruse artiklid 134, 140 ja 141.

## 2. KOKKUVÕTE ÜPP STRATEEGIAKAVADEST JA ÜHISTEST JÕUPINGUTUSTEST ÜPP EESMÄRKIDE SAAVUTAMISEL

### 2.1. Aruka, konkurentsivõimelise, vastupidava ja mitmekesise põllumajandussektori arengu toetamine, et tagada pikaajaline toiduga kindlustatus

Toodanguga sidumata sissetulekutoetus põllumajandusettevõtete elujõulisuse tagamiseks on jätkuvalt oluline vahend nii ÜPP strateegiakava määruse ülesehituses kui ka ÜPP strateegiakavades. Vaatamata praeguseks ellu viidud põllumajandusettevõtete moderniseerimisele ja konsolideerimisele on **põllumajandustulu jäänud oluliselt väiksemaks kui keskmine palk** ülejäänud majandusharudes. Turult saadav tulu on põllumajandusettevõtete peamine sissetulekuallikas, kuid ÜPP toetusel on paljudes sektorites ja liikmesriikides oluline roll, moodustades 2020. aastal keskmiselt 23 % põllumajandusettevõtete sissetulekust.

Arvestades Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 39, on rahaline toetus põllumajandustootjatele rahuldava elatustaseme tagamiseks jätkuvalt ÜPP põhielement. Tuginedes eelnevalt kindlaks määratud riiklikele eelarveeraldistele aastateks 2023–2027, jäävad otsetoetused ÜPP strateegiakavade kõige olulisemaks rahastamisvahendiks. Üldiselt näitavad ÜPP strateegiakavad **märkimisväärseid ühiseid jõupingutusi**, et **toetada põllumajandusettevõtete sissetulekut**, tagada sellise toetuse **õiglasem jaotamine väiksematele põllumajandusettevõtetele** ning vähendada sissetulekute ebavõrdsust **kõige haavatavamates sektorites** ja **ebasoodsas olukorras olevates piirkondades**.

Otsetoetustena pakutav toetus on kõigis kavades seatud sõltuvusse keskkonnasäästliku põllumajanduse nõuetest (tõhustatud tingimuslikkus),([14]) mis on rangemad kui eelmisel ÜPP perioodil (2014–2022). Seda liiki toetust suurendatakse, kui see on suunatud haavatavatele sektoritele, ebasoodsas olukorras piirkondadele ja sellistele rühmadele nagu väiksemad ja nooremad põllumajandustootjad. Sissetulekutoetused aitavad kaasa **toiduga kindlustatusele** ja **põllumajandustegevuse säilitamisele kõigis geograafilistes piirkondades**, et lahendada pikaajalisi probleeme, nagu töökohtade säilitamine äärepoolsetes maapiirkondades, elatusvahendeid ja maastikke säilitavate sektorite ja põllumajandustavade toetamine, ning aeglustada maa kasutamata jätmist ja maapiirkondade rahvastikukadu.

Hoolimata sissetulekutoetuseks ette nähtud rahaeraldiste vähenemisest aastatel 2023–2027 peaks toetust saava põllumajandusmaa osa eelmise ÜPP perioodiga võrreldes veidi suurenema (jõudes 89 %ni ELi põllumajandusmaast, mille suhtes kohaldatakse tingimuslikkust).

Vastuseks ELi õigusraamistikus sätestatud suurema õigluse eesmärgile **on tugevdatud sissetulekutoetuste** tasemete **ühtlustamist** liikmesriikides, kus ikka veel kasutatakse nn ajaloolisi maksetasemeid. Kõik liikmesriigid peale viie on saavutamas 2027. aastaks kõigi põllumajandusettevõtete sama suurt baassissetuleku toetust kestlikkuse tagamiseks hektari kohta (baassissetuleku toetuse ühtne määr). Samal ajal suurendavad täiendavaks ümberjaotavaks sissetulekutoetuseks kestlikkuse tagamise eesmärgil (CRISS) eraldatud

([14]) Tingimuslikkus hõlmab ELi õigusaktidest tulenevaid kohustuslikke majandamisnõudeid väljaspool ÜPPd ning ÜPP õigusaktide kohaseid maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise (HPK) standardeid.

**suuremad vahendid** sissetulekutoetust, mis **läheb otse väiksematele ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtetele**. Keskmisest väiksematele toetuskõlblikele põllumajandusettevõtetele hektari kohta makstavad täiendavad otsetoetused suurenevad enamikus liikmesriikides. Uus sissetulekutoetuse ümberjaotamise kohustus on kaasa toonud CRISSile ümberjaotamise eesmärgil ette nähtud kogueraldise märkimisväärse suurenemise võrreldes eelmise ÜPP perioodiga, nii et see moodustab nüüd 10,7 % otsetoetustest, millele lisandub 20 miljardit eurot väiksematele põllumajandusettevõtetele suunatud otsetoetusteks. Mõned liikmesriigid on vajaduse korral suurendanud õiglust suurendavat ümberjaotamise mõju, piirates või vähendades põhi- ja muid toetusi suurematele põllumajandusettevõtetele (11 ÜPP strateegiakava).

Kogu ELis on suundumus **täiendada sissetulekutoetust põllumajandusele looduslikest ja muudest eripäradest tingitud piirangutega aladel**. Kompenseerides toidu ja sööda tootmise suuremaid kulusid aladel, mida mõjutavad kehvad kliima-, mulla- või muud tingimused, nagu mägipiirkonnad või kuivad ja külmad piirkonnad, aitab see toetus säilitada põllumajandustegevust sellistel aladel ja mõjutab positiivselt sotsiaal-majanduslikke tegureid. Looduslikust eripärast tingitud piirangutega aladel, eriti mägipiirkondades, asuvad põllumajandusettevõtted on keskmiselt vähem intensiivsed ning nende maakasutus on keskkonnale ja elurikkusele kasulik (nt rohumaad, valgurikkad kultuurid ja kesa)([15]). Piirkondades, kus on rohkem levinud ekstensiivsed ja vähese sisendiga põllumajandussüsteemid, vähendab toetus maa kasutamata jätmise ohtu ja aitab seega säilitada teatavaid keskkonnatingimusi.

ÜPP toetusesaajate miinimumsissetuleku tagamisega **aitavad otsetoetused** ka **sektori sissetulekut stabiliseerida**. Liikmesriikide valikud näitavad mõningast ümberorienteerumist täpsemalt suunatud vahenditele sissetulekute volatiilsuse haldamiseks. Kõikides ÜPP strateegiakavades peale ühe eraldatakse kuni 2 % ÜPP kogukuludest riskijuhtimisvahenditele. Võrreldes varasemaga suureneb toetatud **riskijuhtimisvahenditega** põllumajandusettevõtete osakaal. See hõlmab siiski **vaid 14 % kõigist ELi põllumajandusettevõtetest** ja need on koondunud vähestesse liikmesriikidesse.

Põllumajanduse tootlikkuse aeglane kasv (mõnel juhul paigalseis) on püsiv probleem paljudes liikmesriikides ja seda süvendavad mõne sektori kõrged kulud (eelkõige tööjõu- ja maaga seotud kulud). **ÜPP strateegiakavades on esikohal tootlikkuse kasv** ning **uuenduslike võtete ja tehnoloogiate** kasutuselevõtt. Eeldatakse, et peaaegu 400 000 toetusesaajat (4 % ELi põllumajandusettevõtetest) saavad toetust tootmisse (peamiselt põllumajandustootmisse) investeerimiseks. Sellise toetuse näevad ette kõik ÜPP strateegiakavad. See näitab **suuremat ühist pingutust** põllumajandusettevõtete moderniseerimiseks, sektori konkurentsivõime tugevdamiseks ning keskkonna-, kliima- ja loomade heaoluga seotud probleemide lahendamiseks. Kliimamuutustega kohanemisele ja tootlikkust toetavate keskkonnatingimuste (nt mullatervis) parandamisele suunatud investeeringud on üha olulisemad ja vajavad suuremat tähelepanu. Investeeringute, koostöö ja teadmiste sihipärane toetamine, et aidata põllumajandustootjatel kasutada ja kasutusele võtta digivahendeid ja -süsteeme, on jätkuvalt üsna vähene.

([15]) Vt „Payments in areas with natural constraints – Overview and socio-economic and environmental features of farming in ANC areas based on FADN data“ (Maksed looduslikust eripärast tingitud piirangutega aladel. Põllumajanduse ülevaade ning sotsiaal-majanduslikud ja keskkonnaalased omadused looduslikust eripärast tingitud piirangutega aladel põllumajandusliku raamatupidamise andmevõrgu andmetel), juuli 2023, Euroopa Komisjon, põllumajanduse ja maaelu arengu peadirektoraat, Brüssel.

Varasemaga võrreldes on **toetus rahastamisvahenditele** (üks miljard eurot) suurenenud, parandades investeeringute kättesaadavust eelkõige väikestele ja noortele põllumajandustootjatele ning ühistutele ja tootjaorganisatsioonidele.

ÜPP strateegiakavad kajastavad **erinevaid valdkondlikke olusid** ja eelkõige raskusi, millega mõned sektorid peavad toime tulema, et jääda oma piirkondlikes tingimustes elujõuliseks, **täites samal ajal ühiskonna ootusi**. ÜPP strateegiakavad pakuvad **sihtotstarbelist sissetulekutoetust** (tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetus) veise- ja lambakasvatussektorile, mis ilma selleta oleks kahjumis, ning vasikaliha- ja piimasektorile. Parem olukord sissetulekute vallas peaks aitama neil põllumajandusettevõtetel **investeerida ja raskustest üle saada**. Kui toetus aitab säilitada ekstensiivset põllumajandust, võib oodata positiivset mõju elurikkusele, samas kui tootmiskohustusega seotud sissetulekutoetuse tegelik mõju kliimale määratakse kindlaks rakendamisjärgse hindamisega. Tootmiskohustusega seotud toetust saavad ka valgurikaste taimede, puu- ja köögiviljade kasvatus ning teatavad muud sektorid.

Tootmiskohustusega seotud toetust saab **21 % ELi põllumajandusettevõtetest** (veidi rohkem kui eelmisel aruandeperioodil), kusjuures keskmine aastane rahaeraldis on suurenenud (6 % suurem kui 2022. aastal). Aruandeperioodil on sellele vahendile eraldatud 7 % ÜPP avaliku sektori kogukuludest.

Vaatamata pikaajalisele suundumusele, mille kohaselt väheneb põllumajandustootjate saadav osa lisaväärtusest kogu ELis, **tundub vahendite kasutamine** ÜPP strateegiakavades põllumajandustootjate olukorra parandamiseks toiduainete tarneahelas olevat piiratud – seda tõendab ressursside piiratud eraldamine ning koostöö- ja koordineerimisvahendite kasutamine. ÜPP toetus tootjarühmades, tootjaorganisatsioonides, kohalikel turgudel, lühikestes tarneahelates ja kvaliteedikavades osalemiseks jõuab ligikaudu **760 000 põllumajandusettevõtteni (8 % kõigist põllumajandusettevõtetest)**. Enamikus liikmesriikides tähendab see siiski kasvu. Jätkuvalt on oluline toetada tunnustatud puu- ja köögiviljatootjate organisatsioone. Muudele sektoritele([16]) sihtotstarbeliste valdkondlike programmide kaudu antav toetus, mida võimaldati reformitud ÜPP raames esimest korda, on piiratud.

Kuigi konkreetsete sektorite toetamiseks on tehtud rahalisi jõupingutusi (eelkõige tootmiskohustusega seotud toetuse või valdkondlike sekkumiste kaudu), **ei sisalda ÜPP strateegiakavad süstemaatiliselt** eri fondide ja vahenditega seotud **valdkondlikke strateegiaid** konkreetsete pikaajaliste valdkondlike probleemide lahendamiseks.

### 2.2. Kliimameetmete, loodusvarade kaitse ning elurikkuse vähenemise peatamise ja ümberpööramise toetamine

Liikmesriigid tunnistavad üldiselt oma vajaduste hindamisel põllumajanduse ja maapiirkondade olulisi kliima, keskkonna ja elurikkusega seotud probleeme. ÜPP strateegiakavades sisalduvate kohustuste (tõhustatud tingimuslikkus) ja vabatahtlike sekkumiste ühendamise eesmärk on kiirendada selliste **põllumajandustavade kasutuselevõttu**, mis võimaldaksid **vähendada negatiivset survet** ning tuua mitmesugust **kasu kliimale, loodusvaradele ja elurikkusele**:

- ÜPP strateegiakavades sätestatud **mõisted** (nt põllumajanduslik tegevus, põllumajandusmaa, toetuskõlblik hektar ja püsirohumaa) on ÜPP toetuse lähtealus

([16]) Muud sektorid kui puu- ja köögivilja-, mesindus-, veini-, humala- ning oliiviõli- ja lauaoliivisektor.

ja neist tulenevad teatavad miinimumkohustused. Varasemaga võrreldes saab elurikkuse ja kliimaga seotud probleemidele reageerida paremini, sest mõne kava suhtes kohaldatakse õigusraamistikku, mille eesmärk on jätta toetuskõlblikel aladel **rohkem ruumi loodusele** (nt mittetootlikud maastikuelemendid ja alad) **või teatavatele kasulikele tegevustele** (märgalaviljelus ja agrofotogalvaanika), tagades seega nende alade toetamise ja vajaduse korral kaitse, isegi kui need ei ole peamiselt põllumajanduslikud alad.

- **89 %-le ELi põllumajandusmaast** kohaldatakse **ÜPP toetuse saamise tingimusena** põllumajandustavade **rangemaid nõudeid** (tõhustatud tingimuslikkus) ([17]). Paljude põllumajandustootjate jaoks on tegemist olulise muudatusega, sest tingimuslikkust ajakohastatakse võrreldes eelmise perioodi keskkonnasäästlikumaks muutmise tavadega, mida siis toetati 30 % otsetoetustega.
- **Vabatahtlikkuse alusel** toetatakse mõningaid põllumajandustootjaid, kes rakendavad lisaks tingimuslikkuse nõuetele **täiendavaid ja ambitsioonikamaid tavasid**, mis käsitlevad peamisi loodusvarade, kliima ja elurikkuse survetegureid. Neid toetatakse 32 %ga ÜPP strateegiakavade avaliku sektori kuludest (97,6 miljardit eurot)([18]). Mitme- või iga-aastast toetust, millega parandatakse põllumajandustavasid ökokavade (44,7 miljardit eurot) ning põllumajanduse keskkonna- ja kliimameetmete ning muude halduskohustuste (33,2 miljardit eurot) kaudu, täiendatakse mitmesuguste muude vahenditega. Need vahendid hõlmavad sihtotstarbelisi investeeringuid (8,6 miljardit eurot) ja looduslikust eripärast tingitud piirangutega alade toetust (9,4 miljardit eurot), mis võivad maa kasutamata jätmist vähendades kaudselt kaasa aidata põllumajandusmaa elurikkuse säilitamisele. Selle toetuse kasutamine on vabatahtlik, seega selgub täpne panus alles pärast rakendamist.

**ÜPP strateegiakavad on oluline, kuid mitte ainus vahend ELi strateegia „Talust taldrikule“ ning elurikkuse strateegiate eesmärkide saavutamiseks**, mis sõltub ka muudest ELi ja riiklikest vahenditest. Siiski aitavad strateegiakavad kaasa erinevate eesmärkide saavutamisele. Välja arvatud mahepõllumajanduse puhul, ei kvantifitseerita ÜPP strateegiakavades üldiselt riiklikke püüdlusi ega panust nende eesmärkide saavutamiseks; see kajastab juriidilise kohustuse puudumist ning mõnel juhul ka metodoloogilisi ja tehnilisi raskusi.

EL on alates 1990. aastast vähendanud põllumajandusest tulenevat **kasvuhoonegaaside heidet** rohkem kui 20 %. Isegi kui heitkogused on viimase kümne aasta jooksul olnud stabiilsemad, on suurenenud tootmise tõhusus (st väiksem heide toodanguühiku kohta). Et suurendada ELi põllumajandussektori panust ELi kliimaeesmärkide saavutamisse, on kavandatud mitu ÜPP strateegiakava meedet nii $CO_2$ sidujate kui ka heiteallikate jaoks.

Eelkõige selguvad ÜPP strateegiakavadest **märkimisväärseid jõupingutused** seoses **$CO_2$ sidumise ning mullas ja biomassis säilitamise** tavadega, millega ühendatakse tingimuslikkus (koos märg- ja turbaalade kaitsega, mida 2025. aastal kohaldatakse täielikult kõigi liikmesriikide suhtes) ja vabatahtlik sekkumine järgmistes valdkondades: mullastiku jätkuv parandamine; püsirohumaade, märgalade ja turbaalade kaitse ja majandamine ning (agro)metsanduse ja maastikuelementide toetamine.

Tingimuslikkuse mõjul paranenud mullaharimine, taimejäänuste põllul hoidmine ja külvikorrad on kergitanud **toitainete paremaks majandamiseks** mõeldud rahastatud

([17]) Standardeid kohaldatakse maa eri osade suhtes vastavalt nende konkreetsele otstarbele.
([18]) See hõlmab loomade heaolu toetamist.

vabatahtlike meetmete ambitsioonikuse taset. Koos mineraalväetiste väiksema kasutamise toetamisega, mis on suunatud ligikaudu 15 %-le ELi põllumajandusmaast, ja investeeringutega täppispõllumajandusse aitab see vähendada $N_2O$ heidet. Üldiselt peaks **35 % ELi põllumajandusmaa** suhtes rakendatama maapõhiseid vabatahtlikke meetmeid nii $CO_2$ sidumiseks kui ka $N_2O$ heite vähendamiseks.

ÜPP strateegiakavade toetus **ekstensiivsetele loomakasvatussüsteemidele** aitab säilitada mitte ainult süsinikuvarusid, vaid ka pärandmaastikke, parandades samal ajal söödaalast sõltumatust ja majandustegevust äärealadel. Paljudes ÜPP strateegiakavades tunnistatakse sõnaselgelt **vajadust vähendada kariloomadega seotud heidet** (eelkõige mäletsejalistelt pärit metaani). Eelkõige hõlmavad ÜPP strateegiakavad **investeeringutoetust** järgmistele valdkondadele: sõnnikuhoidlate ja sõnniku käitlemise parandamine; vähese heitega vedelsõnniku laotamise seadmed ning kääritusmahutid. Seda täiendab toetus **geneetilistele täiustustele**. Vähem kui pool ÜPP strateegiakavadest sisaldab **muud asjakohast toetust** (nt välitingimustes karjatamisele, söödakavade ja söödalisandite parandamisele) ning seab (väga erinevad) metaani- või ammoniaagiheite vähendamise eesmärgid (**2,4 % ELi loomühikutest**). Maksimaalset loomkoormust käsitletakse mitmes maakasutusel põhinevas sekkumises, sealhulgas tootmiskohustusega seotud toetuse puhul mõningates suure keskkonnasurvega paikades.

Võimalus suurendada ÜPP strateegiakavade abil **kestlikku energiatootmist** tuleneb peamiselt agrofotogalvaanika kasutamise toetamisest ja investeerimisest biometaani tootmisse. **Suhteliselt väikese (1 556 MW) panusega** perioodi jooksul ÜPP strateegiakavad üksnes täiendavad ÜPP-väliseid meetmeid.

ÜPP strateegiakavade vahendite **kogupanust** kliimamuutuste leevendamisse on praeguses etapis endiselt **raske hinnata** ning seda tuleb vaadelda **koos riiklike vahendite ja kliimaplaneerimise vahendite mõjuga** uuendatud LULUCFi([19]) ja jõupingutuste jagamise määruse([20]) kontekstis. Sellega seoses hindavad liikmesriigid 2023. aastal vajadust vaadata oma ÜPP strateegiakavad läbi, võttes arvesse uusi LULUCFi ja jõupingutuste jagamise määruse eesmärke,([21]) andes neile võimaluse hinnata oma ÜPP strateegiakava kliimamuutuste leevendamise potentsiaali seoses kõrgemate kliimaeesmärkidega.

ÜPP strateegiakavades **tunnistatakse** üldiselt **vajadust** parandada põllumajandussektori **kliimamuutustele vastupanu võimet** ning valmistuda paremini äärmuslikeks ilmastikunähtusteks ja veega seotud riskideks, kohandades kliimaga kariloomi ja põllukultuure. ÜPP strateegiakavadel on **potentsiaali aidata kaasa vastupanuvõimele** oma panuse kaudu $CO_2$ sidumisse, mullakaitsesse ja mitmekesistesse maastikesse.

Täpsemalt seoses **veepuuduse ja põudadega**, mis on paljudes ELi piirkondades üha kasvav probleem, on **ÜPP strateegiakavades suundumus keskenduda investeeringutele** veevarude säilitamisse ja niisutusse. **4,5 % ELi põllumajandusmaast** on määratud veebilansi parandamiseks **maismaapõhiste võtetega** ning mõned liikmesriigid, kellel on selles valdkonnas suuremad vajadused, tegelevad nendega väljaspool ÜPP strateegiakavu. Meetodeid, mis aitavad kohaneda kättesaadava vee vähenemisega ja tagada pikaajalise vastupanuvõime (kasutades looduspõhiseid lahendusi, vee säilitamist maastikul, väiksema veevajadusega põllukultuure, vee taaskasutust), **tuleb**

([19]) Maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus; vt LULUCFi määruse konsolideeritud tekst (määrus (EL) 2018/841).
([20]) Vt jõupingutuste jagamise määruse konsolideeritud tekst (määrus (EL) 2018/842).
([21]) Vastavalt ÜPP strateegiakavade määruse artiklile 120.

**tugevdada** ja **paremini integreerida** põllumajanduse kohanemise ja vastupanuvõime pikaajalisse strateegilisse planeerimisse. Sellega seoses on olulised ka **ÜPP-välised meetmed** vesikondade majandamise, põua ja kohanemise kavades.

ÜPP strateegiakavades tehakse **olulisi jõupingutusi seoses mullakaitsega** (rõhuga mullaerosioonil ja orgaanilise aine sisaldusel) ning vähemal määral seoses **toitainete majandamise ja vee kvaliteediga**. Võrreldes varasemaga nõuab tingimuslikkus üldiselt põldude pikemat taimkatte all hoidmist, paremaid maaharimistavasid ja külvikorda ning vooluveekogude ääres laiemaid puhverribasid. See hõlmab ka kohustuslikke fosfaatreostuse kõrvaldamise nõudeid. Enamik liikmesriike on (sageli märkimisväärselt) **suurendanud pindala, millel rakendatakse** vabatahtlikke mulla kvaliteedi parandamise meetmeid (**47 % ELi põllumajandusmaast** võrreldes 15 %ga 2021. aastal). Mõned neist meetmetest takistavad otseselt või kaudselt toitainete kadu ja parandavad vee kvaliteeti. Enamik ÜPP strateegiakavasid käsitlevad **õhukvaliteeti**, keskendudes **investeeringutele ja toitainete kasutamise viisidele**, mis vähendavad ammoniaagiheidet, kuid mille puhul **hõlmatud maa pindala on väike** (6 % ELi põllumajandusmaast).

***Panus rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse***

ÜPP strateegiakavad **aitavad oluliselt kaasa** strateegiaga „Talust taldrikule“ seatud **eesmärgile majandada 2030. aastaks 25 % ELi põllumajandusmaast mahepõllumajanduslikult**. 2027. aastaks peaks hinnanguliselt **10 % ELi põllumajandusmaast** olema hõlmatud **ÜPP strateegiakava mahepõllumajandustoetusega** (võrreldes 5,6 %ga 2020. aastal). Panuse annavad ka investeeringute ja müügiedenduse toetamine ning mahepõllumajandustootjate koolitamine ja nõustamine. ELi eesmärki aitavad saavutada täiendavad riiklikud algatused (riiklike mahepõllumajanduse tegevuskavade raames) suutlikkuse suurendamise, turu arendamise ja avalike hangete valdkonnas. Riigi tasandil on selle eesmärgiga seoses välja kuulutatud sihttasemed vahemikus 5–30 % põllumajandusmaast.

***Panus rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse***

ÜPP strateegiakavadel on **suur potentsiaal aidata saavutada** strateegia „Talust taldrikule“ **eesmärki vähendada keemiliste pestitsiidide kasutamist ja nendega seotud riske 2030. aastaks 50 %**. Kohustuslik **külvikord** (mida nõuab tõhustatud tingimuslikkus) aitab rakendada integreeritud taimekaitset kogu ELi põllumaal. Olulise panuse annavad **muud tingimuslikkuse elemendid** (näiteks vooluveekogude ääres pestitsiidide kasutamise keeld ning nõue säilitada kesa ja maastikuelemente, mis aitavad tõrjuda kahjureid). Vähendamist tõhustatakse sihtotstarbeliste **vabatahtlike kavadega** (mis hõlmavad nt põllukultuuride mitmekesistamist ja külvikorda, bioloogilist kahjuritõrjet, mahe- ja täppispõllumajandust) **27 %-l ELi põllumajandusmaast**. Terviklikud integreeritud taimekaitse viisid võiksid siiski paremini kajastuda. Jõupingutusi peaksid märkimisväärselt täiendama riiklikul tasandil võetavad meetmed.

**Rangemad tingimuslikkuse eeskirjad** vooluveekogude ääres asuvate puhverribade kohta ja mulla majandamine koos arvukate vabatahtlike sekkumistega toitainete majandamiseks **aitavad saavutada** strateegia „Talust taldrikule“ **eesmärki vähendada 2030. aastaks toitainete kadu poole võrra**. Väetiste kasutamise piirangud ning mulla seisundi ja viljakuse parandamise toetamine hõlmavad **15 % ELi põllumajandusmaast**. Väetiste kasutamise piiranguid toetatakse sageli ka Natura 2000 aladel. ÜPP strateegiakavade toetus toitainete kasutamise

tõhustamisele, sealhulgas sõnnikukäitluse ja täppistehnoloogia abil, optimeerib eeldatavasti väetiste kasutamist. Mõnes suure toitainete kaoga piirkonnas ei keskenduta sellistele küsimustele siiski piisavalt. Veepoliitika raamdirektiivis([22]) sätestatud võimalust võtta kompenseerivaid meetmeid toitainetega saastumise vastu võitlemiseks on pigem alakasutatud.

Endiselt on olulisi probleeme seoses põllumajandusmaa elurikkuse seisundiga. Praegune ÜPP on pööranud nendele probleemidele suuremat tähelepanu, mis kajastub **uues HPK 8. standardis** nõutud **suuremas ruumis loodusele** ning toetuses põllumajandustootjate kaasamisele vabatahtlikku **elurikkuse kaitsesse või taastamisse 31 %-l ELi põllumajandusmaast** (näiteks rohumaa ekstensiivse majandamise ja iseloomulike maastikuelementide säilitamise abil). Laiema ulatusega ökokavad täiendavad sageli rohkem probleemi- või pindalapõhiseid põllumajanduse keskkonna- ja kliimakohustusi ning võivad üldisi põllumajandustavasid järk-järgult, kuid laialdaselt muuta.

***Panus rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse***

ÜPP strateegiakavad aitavad **suurendada suure mitmekesisusega maastikuelementide olemasolu**, et saavutada elurikkuse strateegia eesmärk, mille kohaselt peaks selliseid elemente **2030. aastaks** olema **vähemalt 10 %-l põllumajandusmaast**. Rangem **kohustus** eraldada **vähemalt 4 % põllumaast** tootmisega mitteseotud elementidele on oluline muutus nende liikmesriikide ja põllumajandustootjate jaoks, kes aastatel 2015–2022 tuginesid keskkonnasäästlikumaks muutmise nõude täitmiseks tootlikele aladele (lämmastikku siduvad kultuurid ja vahekultuurid). Iseenesest (ilma täiendavaid vabatahtlikke jõupingutusi arvestamata) võib see reegel anda looduse käsutusse veel vähemalt miljon hektarit. Mõned ÜPP strateegiakavad annavad suurema panuse, toetades elementide ökoloogilisi võrgustikke või investeerides uute maastikuelementide loomisse (lisaks olemasolevate säilitamisele), pakkudes seega lisaväärtust (eriti juhul, kui selline toetus on seotud koolituse ja nõustamisega). Üldiselt väärivad sellised pingutused aga rohkem tähelepanu.

Kõik ÜPP strateegiakavad annavad **teatava panuse ELi elupaikade direktiivist ja linnudirektiivist tulenevate eesmärkide saavutamisse**. Maakasutuse muutmise ja kündmise eest **kaitstud** ELi **rohumaade** pindala on **suurenenud 9 %** ning parema majandamise **vabatahtlike meetmete** eesmärk on hõlmata **25 % Natura 2000 aladest**. Liikidega seotud sihtotstarbelised kavad (nt meetmed, millega toetatakse suurkiskjatega koos eksisteerimist) või elupaikade taastamine aitavad saavutada soodsat kaitsestaatust. Toetused, mis kompenseerivad piiranguid Natura 2000 aladel (mis suurendavad toetusesaajate nõustumist piirangutega) hakkavad tõenäoliselt jõudma rohkemate põllumajandustootjateni, kuigi nende kasutamist on võimalik veelgi suurendada. Elupaikade ja liikide kaitse toetamise võimalusi ning tähtsuse järjekorda pandud tegevuskavade([23]) kindlaks määratud meetmete toetamist oleks siiski võinud paremini ära kasutada.

Isegi kui mõnes ÜPP kavas ei ole **põllumajandustootjate koostööd maastiku tasandil** veel piisavalt arendatud, võib see sekkumiste mõju suurendada. Suuremat kasu loodetakse tulemuspõhistest maksetest, mis sisalduvad mõnes ÜPP strateegiakavas (peamiselt seoses

([22]) Vt direktiivi 2000/60/EÜ konsolideeritud tekst.

([23]) Vastavalt elupaikade direktiivi (nõukogu direktiiv 92/43/EMÜ) artiklile 8 mitmeaastase finantsraamistiku perioodiks 2021–2027.

rohu- ja heinamaadega). Looduslike tolmeldajate kaitse on ÜPP strateegiakavades tugevam kui eelmisel perioodil.

ÜPP strateegiakavades tunnistatakse **multifunktsionaalse ja kestliku metsamajandamise rolli, kuid metsamajandamise toetamine ei ole neis kesksel kohal**. Sihtotstarbeline rahaline toetus on suhteliselt väike (4,2 miljardit eurot), sest liikmesriigid tegelevad metsandussektoriga pigem muude vahendite abil (nt riigiabi ja riiklikud metsafondid) ning mõnes ÜPP strateegiakavas ei ole toetust sõnaselgelt käsitletud.

### 2.3. Maapiirkondade sotsiaal-majandusliku struktuuri ja loomade heaolu parandamine

Kolmandik ELi põllumajandusettevõtete juhtidest oli 2020. aastal vanem kui 65 aastat ja nende keskmine vanus oli 57 aastat. Liikmesriigid tunnistavad, et see on pikaajalise toiduga kindlustatuse ja maapiirkondade elatusvahendite seisukohalt probleem, ning jätkavad põlvkondade vahetuse toetamist vahendite, sihtotstarbelise rahastamise ja toetamise prioriteetide määramise abil.

Kavadega toetatakse põllumajandusliku tegevuse alustamisel **ligikaudu 377 000 noort põllumajandustootjat**. See tähendab kasvu enamikus liikmesriikides. Kuigi **peaaegu kõik ÜPP strateegiakavad ületavad minimaalset nõutavat rahastamist**, jäävad seda eesmärki toetavad **absoluutsed rahasummad** pigem **eelmise perioodi tasemele**. Käegakatsutavam edasiminek on siiski märgatav järgmistes valdkondades: ressursside sihtotstarbe määramine; rahastamisvahendite parem kasutamine; üksikvahendite parem kavandamine ning vahendite kombineerimine, kasutades kumulatiivse mõju saavutamiseks strateegilist lähenemisviisi.

Starditoetused ja sihtotstarbeline sissetulekutoetus on kaks peamist vahendit, mida paljudes ÜPP strateegiakavades täiendavad **suuremad investeeringute mahu määrad**, kuigi sihtotstarbelisi investeeringuid noorte põllumajandustootjate konkurentsivõime parandamiseks ja põllumajandusettevõtete üleandmise toetusi kasutatakse vähe. **Rahastamisvahendite laialdasem kasutamine** toetuste täiendamiseks suurendab siiski võimalikku ligipääsu rahastamisele ja maa ostmise võimalusi. Noorte põllumajandustootjate täiendav toetus on eri ÜPP strateegiakavades erinev, kuid see on oluline täiendus põhilistele sissetulekutoetustele ja aitab järjepidevalt kaasa nende põllumajandusettevõtete majanduslikule jätkusuutlikkusele.

Mõningatele selle valdkonna vajadustele vastatakse kavades vaid osaliselt, kasutades riiklikul tasandil planeeritud meetmeid. Sellised **vastastikku täiendavad meetmed** on olulised, et aidata noortel alustada põllumajandustootmist. Liikmesriigid peaksid optimeerima koostoimet oma poliitikaga, võttes arvesse **teiste poliitikavaldkondade olulist osa põlvkonnavahetuse edendamisel** ja maapiirkondade vajaduste rahuldamisel (nt tervishoiu ja hariduse valdkonnas).

Põllumajanduse vähenev osakaal maapiirkondade tööhõives näitab, kui oluline on luua võimalusi põllumajanduses, metsanduses ja muudes sektorites, edendades seeläbi ettevõtlust ning maa- ja linnapiirkondade vastastikust sõltuvust. Umbes kolmandik ÜPP strateegiakavadest pakub **uutele põllumajandustootjatele tegevuse alustamise toetust**, et hõlbustada üldiselt turule sisenemist. Lisaks eraldatakse ÜPP strateegiakavades vahendeid töökohtade loomiseks teistes sektorites, kuigi nende üldine panus **töökohtade arvu kasvu** on **üsna piiratud**. Kavandatud meetmed hõlmavad investeerimist mitte ainult töötlemisse ja turustamisse ning põllumajanduse ja metsandusega seotud ettevõtete

loomisse, vaid ka turismi, biomajandusse ja sotsiaalteenustesse. **Sellega seoses peab jätkuma** ÜPP rahastuse **märkimisväärne täiendamine muude ELi rahaliste vahenditega**.

Uus **sotsiaalne tingimuslikkus** tagab inimväärsed töötingimused ja aitab kaasa ka sotsiaalsele kaasatusele. ÜPP toetusi võib vähendada, kui toetusesaajad ei täida teatavaid selgeid ja prognoositavaid töötingimusi ning töötervishoidu ja tööohutust käsitlevaid eeskirju. Mõned liikmesriigid kohaldavad seda tingimuslikkuse elementi juba 2023. aastal ja see muutub kõigile kohustuslikuks 2025. aastal.

**Sooline võrdõiguslikkus** on esimest korda ühe konkreetse ÜPP eesmärgi osa. Mitu kava näitavad pühendumust edusammudele selles valdkonnas, sisaldades asjakohaseid toetustingimusi (olles seega suunatud kõnealusele toetusele) ning ergutades naiste osalemist põllumajanduses ja maaelu arendamises.

**LEADERi programmi** kaudu rakendatavad **kohaliku arengu strateegiad on peamine (ja tavaliselt ainus)** vahend, mida kasutatakse ÜPP strateegiakavades selleks, et tegeleda **maapiirkondade mitmesuguste vajadustega** sellistes valdkondades nagu tööhõive, sotsiaalne kaasatus, maapiirkondade teenused ning maapiirkondade majanduse uuendused ja konkurentsivõime. Nn arukate külade toetamine LEADERi programmis ja väljaspool seda peaks vallandama maapiirkondade digitaalse, sotsiaalse ja tehnoloogilise uuenduspotentsiaali. Maaelu arengu vahenditest on eraldatud territoriaalsetele strateegiatele suurem osa, LEADERi programmile eraldatud absoluutsummad on vähenenud, maaelanikkonna hõlmatuse üldine eesmärk on aga suurenenud. LEADERilt oodatakse vähemaga rohkema saavutamist. **Vajalikud on** seda vahendit täiendavad **lisajõupingutused**.

***Panus rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse***

**Strateegia „Talust taldrikule“ eesmärgi – tagada maapiirkondades 100 % lairibaühendus** – saavutamisse annavad peamise panuse **muud fondid ja programmid**, millel on märkimisväärsed rahalised vahendid, nagu taaste- ja vastupidavusrahastu ning Euroopa Regionaalarengu Fond. Mõne ÜPP strateegiakava raames aidatakse ka (piiratud määral) arendada digioskusi ja väikesemahulist taristut.

Mõne kavaga on tehtud või suurendatud jõupingutusi maapiirkondade **juurdepääsetavuse, paremate põhiteenuste ja taristuga** seotud vajaduste rahuldamiseks, kuid **üldine ambitsioonikuse tase on langenud**. Maapiirkondade liikuvusprobleemiga (kõrvalejäetus) tegelemiseks ja maapiirkondade transpordi $CO_2$ heite vähendamiseks on kavandatud vaid vähesed meetmed. Jätkuvat toetust on vaja ka muudest maapiirkondades tegutsevatest ELi ja riiklikest fondidest.

Toidusüsteemide kestlikkusega seotud probleemid on uus ÜPPs tähelepanu pälvinud teema. ÜPP strateegiakavad näitavad **suuremat ambitsioonikust seoses loomade heaoluga, kuna planeeritakse toetuse tõusu 23 %ni ELi loomühikutest**([24]) vähemalt 6,3 miljardi euro ulatuses (lisaks investeeringutoetusele) – selline kasv võrreldes möödunud perioodiga on mõnes liikmesriigis üsna märkimisväärne. Kavad vastavad komisjoni 2020. aasta soovitustele parandada loomade heaolu, kusjuures enamik neist sisaldab vähemalt teataval määral meetmeid sigade sabade lõikamise vältimiseks ja

([24]) Toetuse tegelik jaotamine vastavalt konkreetsetele liikidele selgub rakendamise ajaks, samuti täiendavad üksikasjad toetatavate tavade kohta.

munakanade puurivaba pidamise süsteemide edendamiseks. Enamikus ÜPP strateegiakavadest eraldatakse vahendeid loomade eluruumi ja pidamistingimuste parandamiseks. Toetatakse ka välikarjatamise tavasid piima- ning veise- ja vasikalihasektoris. Mõned neist meetmetest võivad lisaks aidata vähendada sõltumist antimikroobsetest ainetest.

***Panus rohelise kokkuleppe eesmärkide saavutamisse***

ÜPP strateegiakavade **panus seoses strateegia „Talust taldrikule“ eesmärgiga vähendada antimikroobikumide kasutamist poole võrra on piiratud**. Sellega tegeletakse enamasti väljaspool kavasid, eelkõige veterinaarravimeid ja ravimsööta käsitlevate ELi õigusaktidega([25]). Mõned liikmesriigid, kus põllumajandusloomadel kasutatavaid antimikroobseid aineid müüakse palju, seadsid oma ÜPP strateegiakavades suhteliselt kõrgemad eesmärgid selle probleemi lahendamiseks eri loomakasvatussektorites vabatahtlike tavade ja investeeringute kaudu.

Mõnes ÜPP strateegiakavas pööratakse tähelepanu **toidu raiskamise** vähendamisele, sh mõnikord koos püüdega säilitada ressursside väärtus, investeeringute, valdkondlike programmide ja koostöö kaudu. Mõnes kavas määratakse kindlaks ka vajadused seoses tarbijate teadlikkusega kestlikust, tervislikust ja tasakaalustatud toitumisest. Neid küsimusi püütakse siiski lahendada peamiselt väljaspool kavasid.

### 2.4. Teadmiste, innovatsiooni ja digitaliseerimise edendamine

Kavades tunnistatakse hästi toimiva **põllumajanduse teadmussiirde- ja innovatsioonisüsteemi (AKIS)** osa sektori ajakohastamisel, millega tehakse võimalikuks tõhus juhtimissüsteem, mis tagab teadusuuringute (sealhulgas programmi „Euroopa horisont“) ja praktika sidumise.

Teadmiste jagamine ja innovatsioon peaksid edenema. Kuigi erineval määral, toetavad kõik kavad teadmiste vahetamist ja peaaegu kõik sisaldavad toetust innovatsiooniprojektidele, mis toetavad kõiki ÜPP erieesmärke EIP-AGRI([26]) kaudu; EIP töörühmade arv peaks võrreldes varasemate tasemetega kolmekordistuma. Suur osa nõustamisest ja koolitustest käsitleb keskkonnasäästlikkusega seotud suutlikkust, teadmisi ja innovatsiooni. Siiski näib, et **kavandatud rahaeraldised ei vasta mitmekesistele vajadustele**, mis tuleb ülemineku kiirendamiseks rahuldada.

Kavandatud on konkreetseid jõupingutusi **ressursitõhusama ja teadmistepõhise põllumajanduse toetamiseks** täppispõllumajanduse, koostöö ja digiküsimusi käsitlevate teadmiste vahetamise kaudu. Väikeste ja keskmise suurusega põllumajandusettevõtete ees seisvate probleemidega võrreldes on ÜPP strateegiakavades plaanitud jõupingutused **digitehnoloogia kasutamise edendamiseks siiski üsna piiratud**.

([25]) Vt vastavalt määruse (EL) 2019/6 ja määruse (EL) 2019/4 (konsolideeritud) tekst.
([26]) Põllumajanduse tootlikkust ja kestlikkust käsitlev Euroopa innovatsioonipartnerlus.

## 3. JÄRELDUSED

Käesolev hindamine kinnitab reformitud ÜPP olulist osa ELi põllumajanduse kestlikule põllumajandusmudelile ülemineku toetamisel, toetades ühtlasi toiduga kindlustatust ja põllumajandustootjate sissetulekuid.

**Uued ÜPP strateegiakavad on asjakohane vahend** ÜPP poliitiliste eesmärkide saavutamiseks integreeritud viisil, kuna liikmesriigid kasutavad neid selleks, et valmistada ette ja viia ellu lahendusi probleemidele kogu nende territooriumil, seades eesmärgid tähtsuse järjekorda ning kasutades olemasolevaid ressursse tulemuslikult ja tõhusalt.

Kavad näitavad **jätkuvat toetust põllumajandusettevõtete sissetulekule, majanduslikule kestlikkusele ja põllumajandussektori vastupanuvõimele** kogu ELis. Tingimuslik otsene sissetulekutoetus koos moderniseerimiseks tehtavate investeeringutega on põhielemendid, mille abil saavutada ELis põllumajanduse elujõulisus ja toiduga kindlustatus. Nende tõhusus ja sihipärasus väärivad jätkuvalt tähelepanu.

Äärmuslike ilmastikunähtuste sagenemine ja kasvav ülemaailmne geopoliitiline ebakindlus **nõuavad riskijuhtimisvahendite tugevdamist ja laialdasemat kasutuselevõttu** kogu liidus ELi või riiklike kavade kaudu, millega peaksid kaasnema ennetavad meetmed algpõhjustega tegelemiseks ja põllumajandusettevõtete vastupanuvõime suurendamiseks keskpikas perspektiivis. Samal ajal on otsustava tähtsusega suurem tähelepanu põllumajandusettevõtete kasumlikkusele, innovatsioonile, tehnoloogiale ja digiüleminekule, samuti koolitustele, nõustamisele ja teadmiste kättesaadavusele.

Kavadel on **potentsiaali aidata kaasa kliimamuutuste leevendamisele**, eelkõige $CO_2$ sidumise tõhustamise teel, samal ajal kui **kliimamuutustega kohanemise probleemid vajavad terviklikumat ja pikemaajalist lähenemisviisi**, milleks on vajalikud sobivad majandamistavad ja investeeringud.

Kavadest selguvad **edusammud loodusvarade kestlikul majandamisel**, eelkõige muldade majandamisel ja keemilistest sisenditest sõltuvuse vähendamisel. Täiendavaid jõupingutusi saaks teha säästva veekasutuse ja õhusaasteainete heite valdkonnas. Kavadel **on ka potentsiaali aidata kaasa elurikkuse vähenemise peatamisele ja selle tendentsi ümberpööramisele**, parandada ökosüsteemi teenuseid ning säilitada elupaiku ja maastikke. **Elurikkusega seotud vajaduste ulatus** nõuab siiski suuremaid võimalusi pakkuvate kavade **rohkem kaasamist** (eelkõige ELi intensiivsemalt haritaval maal), millel on piisav rahaline toetus.

Vaja on **konkreetsete sektorite terviklikumat käsitlemist**, mis hõlmaks nende majanduslikku, sotsiaalset ja keskkonnaalast haavatavust ja kasu; näiteks aidata jätkuvalt vähendada loomakasvatuse heitkoguseid, suurendades samas ekstensiivsete loomakasvatussüsteemide positiivset mõju elurikkusele, $CO_2$ sidumisele, maastikele, kultuuripärandile ja maapiirkondade toimetulekule.

Vaja on jätkuvalt toetada tööd ÜPP strateegiakavadega toetatud tavade ja investeeringute **mõju kvantifitseerimiseks**; komisjon töötab välja asjakohaseid meetodeid ÜPP strateegikavade meetmete kliimamõju hindamiseks.

Uue rõhuasetusega **põllumajandusettevõtete töötingimustel** ja tähelepanuga **soolisele tasakaalustamatusele** aitavad kavad edendada sotsiaalset kestlikkust. Kavadest selguvad

ka **jõupingutused põllumajanduse elavdamiseks** noorema põlvkonna ja teiste väljastpoolt põllumajandussektorit pärit osalejate abil. Rohkem pööratakse tähelepanu ka loomade heaolule.

Kõrgemad ootused seoses **maapiirkondade mitmesugustele sotsiaal-majanduslikele vajadustele** reageerimisega **tähendavad tugevat toetumist programmile LEADER** ja **arukate külade** arendamist, et vähendada arengutaseme erinevusi. Edasisel tegelemisel selliste vajadustega on kesksel kohal vastastikune täiendavus muude ELi ja riiklike fondide ning õigusaktidega([27]).

ÜPP strateegiakavade tulemused olenevad suurel määral **põllumajandustootjate kaasatuse tasemest**. Erilist tähelepanu tuleb pöörata kestlike vabatahtlike põllumajandustavade (st ökokavade ja maaelu arengu sekkumiste) laialdasele kasutuselevõtule, eelkõige seepärast, et piisava toetustaseme tagamine on inflatsioonisurvet ja suurenevaid alternatiivkulusid arvestades keeruline. Oluline on ka **teadmiste ja innovatsiooni** jagamine.

ÜPP eesmärkide ja kokkuvõttes **rohelise kokkuleppe eesmärkide poole liikumise** üldine edenemine **sõltub ka eeskirjadest ja/või rahalisest toetusest, mida ÜPP strateegiakavad ei hõlma**, samuti muudest välisteguritest, nagu turgude areng ja tarbijate eelistused.

Komisjon jätkab koostööd liikmesriikidega, et tagada ÜPP strateegiakavade sujuv rakendamine, säilitada kavade üldine ambitsioonikus ja leida eesmärkide poole liikumiseks sobivad lahendused.

Selleks et **rakendamise käigus ÜPP strateegiakavade potentsiaal realiseerida**, peaksid liikmesriigid ja komisjon pöörama erilist tähelepanu järgmisele: oskuste, koolituse ja nõustamissuutlikkuse tugevdamine kõigil tasanditel; liikmesriikidele ja sidusrühmadele paremate juhiste pakkumiseks heade tavade vahetamise edendamine; konkreetsete sekkumistega seotud halduskoormuse vähendamine ning rakendamise ja tulemuste seire (vajaduse korral ka kavade kohandamine).

([27]) Komisjoni 2024. aasta aruanne ELi maapiirkondade arengu pikaajalise visiooni kohta sisaldab arutelu selle üle, kuidas suurendada toetust maapiirkondadele.